

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
Elizabetes ielā 41/43, Rīgā, LV-1010, tālr. (+371)7220151, fakss (+371)7338024

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem
līguma noteikumiem

2005.gada 18.jūlijā.

Nr. 3-lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2005.gada 28.aprīlī saņemts (...) iesniegums, kurā lūgts pārbaudīt SIA “Inserviss Group” un *Patērētājas* 2005.gada 3.janvārī noslēgtajā patērētāju kreditēšanas līgumā (...) aprēķināto summu un atteikumu sniegt līguma tulkojumu krievu valodā. Izvērtējot lietā esošos dokumentus, *PTAC* **konstatē:**

(...)

Sakarā ar *Patērētājas* 2005.gada 28.aprīļa iesniegumu *PTAC* 2005.gada 2.maija, 2005.gada 11.maija un 2005.gada jūnija vēstulēs pieprasīja skaidrojumus no SIA “Inserviss Group” par *Patērētājas* iesniegumā minēto, kā arī par *Līguma* atbilstību *PTAL* 6.panta un Ministru kabineta 1999.gada 13.jūlija noteikumu Nr.257 *Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu* (turpmāk – *Noteikumi*) prasībām, kā arī par to, vai šādi līguma noteikumi tiek piedāvāti arī citiem patērētājiem, kas varētu kļūt par SIA “Inserviss Group” klientiem.

SIA “Inserviss Group” 2005.gada 9.maija paskaidrojumā *PTAC* norādīts, ka *Patērētāja* nav griezies pie SIA “Inserviss Group” ar līgumu tulkot *Līgumu* krievu valodā. Paskaidrojumam pievienots *Līgumā* paredzēto procentu maksājumu aprēķins. 2005.gada 19.maijā *PTAC* saņemtajā paskaidrojumā SIA “Inserviss Group” norāda, ka iekļaujot *Līgumā* šķērējtiesas klauzulu, tika panākta divpusēja vienošanās ar patērētāju un pie līguma parakstīšanas patērētājs neizteica vēlmi mainīt līguma nosacījumus un ka patērētājiem pie līgumu nosacījumu apspriešanas tiek piedāvāti dažādi līgumu noteikumi, un patērētāju piedāvājumi tiek ievēroti. Savukārt 2005.gada 14.jūlijā *PTAC* saņemtajā paskaidrojumā SIA „Inserviss Group” norāda, ka *Līguma* noteikumi ar *Patērētāju* tikuši apspriesti un pie *Līguma* parakstīšanas netika izteikti iebildumi par *Līguma* noteikumiem. Attiecībā par *Līguma* 5.2., 5.3. un 5.4.punktiem SIA „Inserviss Group” skaidro, ka līgumsods tiek piemērots gadījumos, kad patērētājs pārkāpis maksājuma grafiku un ka līgumsods ir patērētāja saistību pastiprināšanas līdzeklis, kas tiek piemērots saskaņā ar *Civillikumu*. Tāpat arī SIA „Inserviss Group” norāda, ka patērētājam līgumā nevar tikt paredzētas tiesības vienpusēji atkāpties no līguma.

Nemot vērā, ka *PTAC* ar *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punkta noteikumiem noteiktajās funkcijās ietilpst ar patērētājiem slēgto līgumu un līgumu projektu uzraudzība un saskaņā ar *Noteikumu* 21.punktu šo noteikumu uzraudzība nodota *PTAC* kontrolē, tad *PTAC* ir tiesīgs izvērtēt ... noslēgtā *Līguma* atbilstību gan *PTAL*, gan arī *Noteikumu* prasībām, kā arī atbilstoši *PTAL* 25.panta astotās daļas 1.punkta noteikumiem pieprasīt novērst patērētāju tiesību pārkāpumus. Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāju tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi un savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem.

(...)

PTAL 6.panta septītās daļas noteikumi paredz, ka, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka konkrētie līguma noteikumi ir apspriesti, tad tam ir šis apspriešanas fakts jāpierāda. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā teikto *līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*. Turklāt gan Eiropas Kopienas tiesas praksē, gan arī tiesību doktrīnā pastāv viedoklis, ka standartnoteikumi (tipveida līgumu noteikumi) vienmēr uzskatāmi par neapspriestiem, tādēļ standartnoteikumu piemērošanas gadījumā faktiski nav nekādas juridiskās iespējas izvairīties no *PTAL* (un tā noteikumos ietvertās direktīvas 93/13/EEK Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos) piemērošanas. Pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz direktīvas piemērošanu (skat. Zadraks G. Netaisnīgu noteikumu direktīvas reforma. Likums un Tiesības, 2005.,4). Ja apspriešana ir formāla (piemēram, personas paraksts līgumā vai kredīta pieteikumā), tad to nedrīkstētu pieņemt kā apspriešanu *PTAL* izpratnē. Tādējādi arī *Līguma* 8.4.apakšpunktā norādītais, ka „*Pušu paraksti uz šī līguma apstiprina, ka tās pilnīgi iepazīzinās ar šī līguma noteikumiem, saprotot tos un piekrīt tiem, it kā tās pašas būtu rakstījušas tekstu*” neapstiprina to, ka apspriesti visi *Līguma* noteikumi. Līdz ar to SIA „Inserviss Group” nav pierādījusi *Līguma* noteikumu apspriešanas faktu un *Līguma* noteikumi pretēji SIA „Inserviss Group” apgalvotajam uzskatāmi par neapspriestiem.

Līguma 3.4.apakšpunkta noteikumi paredz, ka „*Aizdevējs ir tiesīgs pirms termiņa lauzt šo līgumu, saņemot no Aizņēmēja Naudas līdzekļus pilnā apmērā, pielīgtos procentus, kā arī līgumsodu, ja: 1)Aizņēmējs nepilda kādu šajā līgumā noteikto saistību t.sk. palaiž garām divus maksājuma termiņus (savlaicīgi neveic Maksājumu kārtībā pielīgtajiem maksājumiem); 2)Naudas līdzekļi netiek izmantoti atbilstoši šī Līguma noteikumiem – Preces iegādei....”*. *Līguma* 3.4.apakšpunkta noteikumi kontekstā ar *Līguma* 4.6.apakšpunkta noteikumiem, kas paredz, ka „*...Aizdevējam, iestājoties p.3.4. nosacījumiem ir tiesības pārņemt Preci savā valdījumā un pārdot Preci par brīvu cenu nebrīdinot Aizņēmēju*” ir uzskatāmi par neskaidriem un netaisnīgiem līguma noteikumiem, ņemot vērā, ka no iepriekš minētā nav saprotams, vai SIA “Inserviss Group” aizņēmēja nokavējuma gadījumā saņem visu naudas līdzekļu summu, ko patērētājam

jāsamaksā SIA "Inserviss Group" saskaņā ar līgumu, vai arī tikai to summu, ko patērētājs nav nomaksājis termiņā saskaņā ar maksājumu grafiku. Turklāt saskaņā ar *Civillikuma* 2070.pantu, ja pircējs nokavē divus maksājuma termiņus, tad pārdevējs līdz ar līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu var prasīt tikai atlīdzību par mantas lietošanu starplaikā no mantas nodošanas pircējam līdz atdošanai pārdevējam un par pēdējam nodarītajiem zaudējumiem, un iepriekš minētajā summā ieskaitāmi visi pircēja izdarītie maksājumi, bet, ja tie pārsniedz šo summu, tad atlikums atmaksājams pircējam. Savukārt no *Līguma* 3.4. un 4.6. apakšpunkta izriet, ka SIA "Inserviss Group" no patērētāja saņem gan precīzi, gan visu līgumā noteikto maksājumu summu, kā arī pielīgtos procentus un līgumsodu, bet nav noteikts tas, ka atlikums no atlīdzības par lietas lietošanu un nodarītajiem zaudējumiem atmaksājams patērētājam. Šāds *Līguma* noteikums uzliek patērētājam nepamatoti lielas saistības un saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 1.punkta (kontekstā ar *PTAL* 5.panta 5.punktu) noteikumiem ir netaisnīgs līguma noteikums.

(...)

Lai arī *Līguma* 5.1.apakšpunktā jau ir paredzēts līgumsods par *Līguma* saistību pienācīgu neizpildi 1% apmērā no kavētā maksājuma parāda summas par katru nokavēto maksājuma dienu, tomēr *Līguma* 5.2.apakšpunktā paredzēts vēl viens līgumsods – „*Ja Maksājumu kārtībā noteiktais kārtējā parāda maksājuma termiņš tiek aizkavēts vairāk par piecām (5) dienām, papildus tiek piedzīts līgumsods astoņdesmit piecu (85%) apmērā no kavētā maksājuma parāda summas*”. *PTAC* norāda, ka, lai arī līgumsods saskaņā ar *Civillikuma* noteikumiem ir viens no saistību pastiprināšanas veidiem, ko uzņemas ciest patērētājs nepienācīgu saistību izpildes gadījumā, tomēr *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punkts nosaka, ka par netaisnīgu līguma noteikumu ir uzskatāms līguma noteikums, kas „*uzliek patērētājam, kurš neizpilda līgumsaistības, neproporcionāli lielu līgumsodu*”. Arī civiltiesību doktrīnā pastāv viedoklis, ka „*Domājams, ka Latvijā, vadoties no labiem tikumiem, pārāk lielu līgumsodu varētu atzīt par netaisnu*” (K. Torgāns: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R: Mans Īpašums, 2000, 225.lpp.). *PTAC* vērtējot līgumsoda proporcionalitāti ņem vērā arī *PTAL* 5.pantā noteikto līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, no kā izriet, ka, vērtējot līgumsoda apmēru, jāievēro arī labticīguma prasības, kā arī tas, ka līgumsoda apmērs nedrīkst būt tāds, kas nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī, t.i., līgumsods nedrīkst būt paverdzinošs vai nesamērīgi liels. Tāpat arī, vērtējot līgumsoda proporcionalitāti, jāvadās arī no samērīguma kritērija, ievērojot, ka „*pie samērīguma noteikšanas jāņem vērā visas kreditora intereses un parādnieka spējas*” (K. Torgāns: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R.: Mans Īpašums, 2000, 225.lpp.). Turklāt, ņemot vērā civiltiesībās pastāvošo labas ticības principu, līgumsods nevar tikt izmantots iedzīvošanās nolūkā. Ņemot vērā iepriekš minētos kritērijus, *PTAC* vērtē *Līguma* 5.3.apakšpunktā noteikto līgumsodu 85% apmērā no kavētā maksājuma parāda summas par *Līgumā* noteikto maksājumu kavēšanu vairāk par piecām (5) dienām kā neproporcionāli lielu, jo šāds līgumsods nav samērīgs ar kreditora interesēm un parādnieka spējām un, ņemot vērā īso kavējuma laika termiņu un tā apmēru, uzskatāms par netaisnīgu un pat paverdzinošu attiecībā

pret patērētāju. Līdz ar to saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punktu šāds *Līguma* noteikums ir uzskatāms par netaisnīgu.

(...)

Līguma 5.4.apakšpunktā noteikts, ka „...*Nepatiesu, neprecīzu vai nepilnu ziņu sniegšanas gadījumā, kā arī gadījumā, ja šo ziņu izmaiņas netiek paziņotas Aizdevējam piecu (5) dienu laikā no to iestāšanās datuma, Aizņēmējs maksā Aizdevējam papildus līgumsodu 100, 00 Ls (simts lati un 00 santīmi) apmērā.*” Ņemot vērā, ka termiņš ziņu paziņošanai SIA „*Inserviss Group*” ir tikai piecas (5) dienas, nevis darba dienas un līgumsoda apmērs ir Ls 100, 00, šāds līgumsods nav uzskatāms par samērīgu un proporcionālu un uzskatāms par pretrunā esošu ar labticīguma prasībām, ņemot vērā arī to, ka līgumā noteikto maksājumu summa var būt mazāka par Ls 100, 00. Līdz ar to saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punkta noteikumiem šāds līguma noteikums ir netaisnīgs līguma noteikums.

Līguma 7.1.punktā ietverts noteikums: „*Jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to vai tā pārkāpumu, izbeigšana vai spēkā neesamību, tiek izšķirts pēc prasītāja izvēles Baltijas apvienotajā šķīrējtiesā saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu, viena tiesneša sastāvā, rakstveida procesā un ar nosacījumu, ka gadījumā, ja atbildētājs nesniedz atsaukumi uz prasību, uzskatāms, ka tas atzīst prasību, vai Telekomunikāciju šķīrējtiesā saskaņā ar šīs šķīrējtiesas nolikumu un reglamentu viena tiesneša sastāvā latviešu valodā.*” Šāds līguma noteikums saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu vērtējams kā netaisnīgs līguma noteikums, jo paredz iespēju strīdu izskatīšanai tikai vienā no divām *Līguma* 7.1.apakšpunktā piedāvātajām šķīrējtiesām – Baltijas apvienotajā šķīrējtiesā vai Telekomunikācijas šķīrējtiesā, kas rada situāciju, ka patērētājam tiek izslēgtas tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā un patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs. *PTAC* norāda, ka jebkurš līguma noteikums, kurš paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā neatkarīgi no piedāvāto šķīrējtiesu skaita, ir uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu. Līdz ar to *Līguma* 7.1.apakšpunkta noteikums saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu ir netaisnīgs līguma noteikums. Savukārt, ietverot šādu līguma noteikumu ar *Patērētāju* un citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos, SIA „*Inserviss Group*” saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punktu pieļāvusi patērētāju tiesību pārkāpumu.

(...)

Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar *Civillikuma* 1508.,1509.,1753., 1754., 2070.pantu, *PTAL* 3.panta 2. un 7.punktu, 6.panta pirmo un otro daļu, 6.panta trešās daļas 4., 7. un 8.punktu un pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 6.punktu un astotās daļas 1.punktu Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

pieprasa:

1) (...)

2) pārtraukt pildīt netaisnīgos *Līguma* 3.4, 5.1., 5.4, 7.1.punktu noteikumus, kā arī grozīt šādus līguma noteikumus SIA „*Inserviss Group*” ar citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos un patērētājiem piedāvātajos līgumu projektos.

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu var apstrīdēt Latvijas

Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātam.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

(zīmogs)

IZRAKSTS PAREIZS

(...)